OSOBOWOŚCI ZIEMI OLKUSKIEJ

ANNA KAJDA

PROFIL CZŁOWIEKA – NAUCZYCIELA I ARTYSTKI

Opracowanie Grażyna Wącław

Olkusz, 2018 r.

Anna Kajda
Profil człowieka - nauczyciela i artystki.

I. Być człowiekiem...

Być człowiekiem to najważniejsza rola, do jakiej jesteśmy predystynowani już z racji urodzenia. Nasze człowieczeństwo wyraża się poprzez zespół cech i wartości, łączących ludzi i wyróżniających nas jako gatunek ze świata natury. Jednocześnie każde indywidualne istnienie urzeczywistnia się w niepowtarzalny sposób dzięki nabywanym doświadczeniom oraz przyjętej i realizowanej w życiu hierarchii wartości. Źródłem wartości i zachowań jest najczęściej rodzina.

W harmonijnej rodzinie, składającej się z ojca – Józefa, z zawodu rzemieślnika, matki – Marii, położnej, oraz trójki rodzeństwa: Ewy, Wojtka i Kasi kształtowała się osobowość Anny Kajdy – przyszłej nauczycielki i artystki. W rozmowach ze mną często podkreślała, jak wiele wyniosła z domu. Wzrastała w atmosferze wzajemnej życzliwości, rodzinnego ciepła i w kulcie pracy. Oboje rodzice wykonywali swoje zawody z ogromnym umiłowaniem i nieustannie inspirowali dzieci do pracy i osobistego rozwoju, co zaowocowało ukończeniem przez całą czwórkę prestiżowych studiów wyższych. Kiedyś Ania wspomniała, że nie chciała uczyć się gry na skrzypcach, ale mimo to na usilne prośby mamy przez siedem lat uczęszczała do Państwowej Szkoły Muzycznej w Olkuszu. Z perspektywy czasu dostrzegła, że było to bardzo pożyteczne doświadczenie, ponieważ ukształtowało w niej wrażliwość muzyczną, która z kolei stała się inspiracją do powstania wielu obrazów. Nauka gry na skrzypcach rozbudziła w niej też potrzebę obcowania z muzyką klasyczną. Podkreśla, że stało się to możliwe na co dzień dzięki Programowi II Polskiego Radia, który może spełnić oczekiwania nawet najbardziej wybrednych koneserów muzyki poważnej.

Józef Kluczewski (z notesem) przy pracy na tartaku (przełom lat 50./60. XX wieku)

Maria Kluczewska w pochodzie pierwszomajowym w latach sześćdziesiątych (najbliżej pielęgniarki z flagą)

Wrażliwość na świat zewnętrzny charakteryzowała ją od dziecka. Barwy przyrody, pory roku, bogactwo typów ludzkich, zauważanych w prostych kobietach ze wsi i eleganckich damach, żebraczkach i Cygankach wywoływały w niej poruszenia serca i pierwsze artystyczne zadziwienia. Fascynację malarstwem ułatwiała ponadto rodzinna biblioteczka, wyposażona w różnorodne książki. Przeglądanie albumów w towarzystwie mamy stanowiło dla małej Ani prawdziwą ucztę duchową, ponieważ sztuki plastyczne interesowały ją, odkąd sięga pamięcią. To mama pokazała jej pierwsze, zapamiętane przez nią obrazy - reprodukcję dzieła Dürera *Adam i Ewa* oraz Rubensa *Autoportret z Izabelą Brandt* i *Słomkowy kapelusz*.

Z akceptacją rodziców wybrała się, po ukończeniu Szkoły Podstawowej Nr 3 w Olkuszu, do Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Józefa Kluzy w Krakowie, gdzie uczyła się w latach 1973 – 1978. Był to dojrzały, dobrze przemyślany wybór, którego konsekwencją stały się studia na Wydziale Rzeźby w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie w latach 1978 – 1982 (aktualnie Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej). Szkoła i studia przygotowały ją do twórczej samorealizacji w dziedzinie malarstwa i rzeźby, a jednocześnie do pracy dydaktycznej z dziećmi i młodzieżą. Z tego też powodu zdecydowała, że będzie łączyć uprawianie sztuki z pracą w szkole. Na początku obranej przez siebie drogi artystyczno-zawodowej miała obawy, czy niezmiernie absorbująca praca pedagogiczna nie wykluczy jej z uprawiania sztuki. Tym bardziej, że spełniała się życiowo także w roli żony i matki w rodzinie, którą stworzyła z mężem Markiem, z zawodu inżynierem i trójką dziś już dorosłych, wykształconych synów: Tomkiem, Piotrem Pawłem. Tak się jednak nie stało, choć można powiedzieć, że w pierwszym dziesięcioleciu po studiach proza życia zdominowała twórczość artystyczną. Jednak już w tym okresie Anna Kajda zauważyła, że podejmowane przez nią zadania artystyczne tak mocno łączą się z pracą w szkole, że trudno jednoznacznie określić, czy spełnia się w roli artystki, czy wykonuje tylko obowiązek nauczycielski. Tym bardziej że w efekcie tej symbiozy powstawały nowatorskie, oryginalne dzieła, nie tylko stworzone przez nią samą, ale często także ciekawe kompozycje młodych artystów – jej uczniów. Z biegiem czasu musiała jednak coraz więcej od siebie wymagać i wszechstronnie angażować się zarówno w sztukę, jak i działalność pedagogiczną, by jej osobisty rozwój mógł się dokonywać w obydwu obszarach.
Te wzajemne wielostronne inspiracje i powiązania dobrze wyrażają słowa bohaterki niniejszego szkicu - artystki i zarazem nauczycielki, która, patrząc wstecz, mówi:
-*Artystom malarzom chcę powiedzieć, jak wiele zyskałam dzięki pracy pedagogicznej, a koleżankom i kolegom nauczycielom, że uprawianie sztuki inspiruje do różnorodnych działań w pracy z dziećmi i młodzieżą.*

Kiedyś zapytałam ją, które z cech charakterologicznych i wartości kultywowanych w domu jej rodziców są dla niej najważniejsze. Czy nadal są obecne jej życiu i pracy? Czy wpływają na proces twórczy? W odpowiedzi usłyszałam, że ceni sobie łagodność, dobroć, piękno, czynienie pokoju w relacjach z ludźmi, czego uczyła się od mamy. Podkreśliła też, że w osobistej hierarchii

uznawanych przez nią wartości wysokie miejsce zajmują: Bóg, rodzina, szacunek do innych, współczucie, hart ducha i wytrwałość.
Anna Kajda dokładała wielu starań, aby właśnie taki etos pielęgnować w swojej rodzinie, w pracy nauczycielskiej i sztuce, którą tworzy do dziś. W tym miejscu chcę podkreślić, że my – nauczyciele, współpracujący z Anią na co dzień, dostrzegaliśmy, że mamy w swoim gronie nie tylko miłą koleżankę całym sercem zaangażowaną w sprawy młodzieży, ale i jednocześnie prawdziwą artystkę oraz szlachetnego człowieka.

II. W roli nauczyciela plastyki, reklamy i wiedzy o kulturze...

Praca pedagogiczna Anny Kajdy, wyznaczona datami 1982 – 2014, była zawsze związana z jej rodzinnym miastem – Olkuszem i trwała 32 lata. Pierwsze kroki jako nauczyciel stawiała w Szkole Podstawowej nr 4, lecz nieomal od razu związała się zawodowo z I Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Kazimierza Wielkiego oraz Zespołem Szkół nr 3 im. Antoniego Kocjana. Nauczała takich przedmiotów jak plastyka, reklama i wiedza o kulturze. Współpracowała z dyrektorami: Zofią Kubańską, Janem Łaskawcem, Zdzisławą Wasilewską, Cyrylą Mazur i Ireną Majdą.

W rozmowach ze mną wielokrotnie podkreślała, że jej twórcze działania pedagogiczne o charakterze społeczno-kulturalnym i plastycznym były inspirowane przez dyrektorów szkół, przez przynależność do różnych stowarzyszeń, związki koleżeńskie oraz osobiste spotkania z artystami i ludźmi kultury:
-*Na swojej drodze życia spotkałam wielu ludzi, którzy zaprosili mnie po prostu do współpracy...* - mówiła – *Na moje działania mieli wpływ dyrektorzy, stowarzyszenia, animatorzy oraz artyści* – i dodała ze skromnością - M*oje osobiste osiągnięcia są owocem współpracy z wieloma osobami*.

Jako nauczyciel postawiła sobie ambitny cel – rozwój zainteresowań sztuką i kształcenie plastycznych umiejętności młodzieży. W dążeniu do niego uzyskała wsparcie swoich dyrektorów, którzy akceptowali wszystkie jej działania, czasami odbiegające od klasycznego schematu nauczania przedmiotu. Dzięki temu na wysoko cenionej przez nią plastyce powstało wiele interesujących prac młodych twórców. Niektóre z nich do dziś przechowała, ratując je od zniszczenia. Szczególne wrażenie wywierają prace plastyczne w technice rysunku tuszem, powstałe jako uczniowskie interpretacje wybranych fotografii z okresu II wojny światowej. Przyglądając się im, łatwo zauważyć, że wykonanie tego zadania zachęciło młodzież do pochylenia się nad tematem, do głębszych indywidualnych przeżyć i oddania czci bohaterom tamtego czasu. Oglądane prace pokazują, z jakim przejęciem uczniowie patrzyli na fotografie, myśleli i rysowali. Ich dziełka to prawdziwe akty sztuki, charakteryzujące się olbrzymią siłą ekspresji, szczerością indywidualnego przekazu i wielką wrażliwością artystyczną. Jednocześnie ta uczniowska twórczość świadczy o tym, że Anna Kajda jako nauczycielka starała się wychowywać młodzież w duchu patriotycznym, umiejętnie łącząc cele kształcące z wychowawczymi.

Twórcza aktywność nauczycielki i zarazem artystki stanowiła inspirację dla jej uczniów do licznego udziału w konkursach artystycznych i działaniach paraartystycznych. Zwłaszcza, że Anna Kajda potrafiła ich do tego umiejętnie zachęcić i przygotować. Nie sposób w ramach niniejszego opracowania wymienić wszystkie sukcesy jej uczniów, ale, aby nie być gołosłownym, trzeba wspomnieć o kilku najważniejszych z lat minionych.
W 2001 r. wielki sukces odniosła jej uczennica z Liceum Handlowego, zdobywając wyróżnienie w Ogólnopolskim Konkursie na Polski Plakat Informacyjny Europejskiego Roku Języków. Dyplom wręczał laureatce sam Minister Edukacji Narodowej – Edmund Wittbrodt. W 2005 r. cztery jej podopieczne otrzymały główne nagrody w Małopolskim Konkursie na Rzeźbę, przeprowadzonym

przez Muzeum Narodowe w Krakowie pod hasłem „Wokół Wita Stwosza”, a ich prace były pokazywane wśród dzieł prawdziwych mistrzów takich jak Jan Matejko czy Tadeusz Kantor w salach wystawienniczych Muzeum Narodowego w Krakowie.

Wśród nagrodzonych i wyróżnionych prac w Ogólnopolskim Konkursie na Polski Plakat Informacyjny Europejskiego Roku Języków 2001 widoczna praca uczennicy Anny Kajdy (na białym tle kolorowe lotki) Wystawa w MEN Warszawa 2001 r.

Prace podopiecznych Anny Kajdy nagrodzone w Małopolskim Konkursie na Rzeźbę, zorganizowanym pod hasłem „Wokół Wita Stwosza”. Wystawa pokonkursowa w Muzeum Narodowym w Krakowie, 2005r.

Niewątpliwym sukcesem było także wyróżnienie uczennicy I LO w konkursie zatytułowanym „Polska Wigilia we wspólnej Europie”, zorganizowanym przez posła Bogusława Sonika w 2006 r. w ramach promocji kultury polskiej w Unii Europejskiej. Nagrodzoną pracę – kartkę świąteczną – eksponowano na wystawie w Parlamencie Europejskim w Brukseli. W ostatnim roku nauczycielstwa Anny Kajdy dwie jej uczennice z I LO znalazły się w finale IX Ogólnopolskiego Konkursu Norwidowskiego (Krasnystaw 2014). W tym samym także roku uczennica I LO zdobyła pierwsze miejsce w konkursie pt. „Żonkilowy bukiet darem nadziei” w Sosnowcu, organizowanym w ramach akcji „Pola Nadziei 2014”.
Uczniowie Anny Kajdy chętnie i z powodzeniem angażowali się w cykliczne konkursy rejonowe

w naszym lokalnym środowisku jak np.

- „Dzieło Hansa Hummla w poezji i plastyce” (Olkusz)
- Powiatowy Festiwal Kultury (Bolesław)
- EKO-PLAST (Olkusz)
- „Czy Władysław Wołkowski inspiruje?” (Olkusz)
- „Impresje Olkuskie” (Olkusz)

Na podkreślenie zasługuje też fakt, że potrafiła promować talenty uczniów na wystawach plastycznych w szkole i poza szkołą. Uczyła przecież także przedmiotu, który nazwano reklamą. Dzięki jej inwencji utalentowani uczniowie z różnych szkół mogli prezentować swoje osiągnięcia w specjalnie przez nią zaprojektowanych i wykonanych miejscach wystawienniczych w Zespole Szkół Nr 3. To tutaj były eksponowane także piękne prace plastyczne i fotograficzne laureatów konkursu regionalnego „Mnie ta Ziemia od innych droższa”, w którego organizację i przeprowadzenie była zaangażowana wraz z nauczycielami języka polskiego tej szkoły w latach 2001 – 2011. Plonem konkursu są dwie publikacje książkowe, w powstaniu których ma również swój znaczący udział.
Jej autorskim przedsięwzięciem była wielka wystawa środowiskowa pod wymownym tytułem „Pożegnanie z plastyką” (2001), połączona z ciekawym wernisażem. Zaprezentowała na niej ponad sto prac autorstwa swoich uczniów z olkuskich szkół średnich.

Anna Kajda z uczniem na wystawie pod tytułem „Pożegnanie z plastyką”, 2001 r.

Jako plastyczka pełniła bardzo często rolę dekoratorki, bo każde uroczyste wydarzenie w szkole wymagało przecież choćby skromnej oprawy plastycznej. Najwięcej pracy koncepcyjnej i wysiłku fizycznego kosztowało ją przygotowanie scenografii do wielkich jubileuszy szkół, w których pracowała. Te trudne zadania dekoratorskie wykonała bardzo dobrze z okazji:

- Jubileuszu 80-Lecia, 90-Lecia, 95-Lecia i 100-Lecia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego
- Jubileuszu 50-Lecia i 65-Lecia Zespołu Szkół Nr 3 im. Antoniego Kocjana.

Nigdy nie potrafiła odmówić, powiedzieć, że jest zmęczona, że ma dużo pracy... Wręcz przeciwnie, z persepektywy czasu, stwierdziła:

-*Robiłam to z radością i traktowałam jako wyzwanie dla plastyka.*
Jej zdaniem dekoracja to rodzaj swoistego dzieła sztuki, tylko bardzo ulotnego, stworzonego na jednorazową okoliczność.

Oprawa plastyczna Jubileuszu 95-Lecia I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu

Współpraca ze stowarzyszeniami pozwoliła poznać Annie Kajdzie aktywnych ludzi, którzy motywowali ją do działalności lub też stwarzali możliwości samorealizacji.
Wiele zyskała dzięki swojej przynależności do Stowarzyszenia „Miasta Partnerskie" Olkusz – Schwalbach szczególnie w okresie 1998 – 2013. Podejmowała wtedy chętnie różne zadania, które potwierdzały jej użyteczność jako nauczyciela i artystki:
-*Udzielałam się z ogromnym zaangażowaniem i sercem...* – oznajmiła w kolejnej rozmowie ze mną. I rzeczywiście jej dorobek jest tu znaczący, a współpraca z tym stowarzyszeniem przybierała różne formy. W roku 2008 zorganizowała dla dzieci i młodzieży szkół olkuskich konkurs na plakat pod hasłem: „Drogi do pojednania polsko-niemieckiego". Pokłosiem konkursu była wystawa, którą mogli obejrzeć goście z Niemiec w olkuskim MOK-u.

Wystawa plakatów po konkursie „Drogi do pojednania polsko-niemieckiego" w MOK, Olkusz 2008 r.

Także w MOK-u Anna Kajda prowadziła kilkakrotnie zajęcia warsztatowe dla młodzieży z Polski

i Niemiec oraz organizowała prezentacje wystawiennicze o tematyce polsko-niemieckiego partnerstwa. Wszystkim tym poczynaniom życzliwie patronowała prezez Stowarzyszenia – pani Genowefa Bugajska.
Artystka z sentymentem mówi również o swoich długoletnich związkach ze Stowarzyszeniem „Złota Arka", a szczególnie państwem Józefem i Antoniną Januszkami, którzy zaproponowali jej stworzenie szaty graficznej do nowo powstających „ZESZYTÓW HISTORYCZNYCH OLKUSZA". Zeszyty te, będące kopalnią wiedzy o Olkuszu i ludziach z nim związanych (mi in. o nauczycielach), są wydawane cyklicznie od roku 2006. Wyraźnie rozpoznawalna okładka jest zawsze autorstwa Anny Kajdy.
Zaangażowała się także w działalność Towarzystwa Kultury Teatralnej, którego siedziba mieściła się w budynku jej szkoły, czyli w Zespole Szkół Nr 3, przy ulicy Francesco Nullo 32. Kilkakrotnie na prośbę prezesa – pani Ewy Zielińskiej przygotowała scenografię do Podsumowania Akcji „Bliżej Teatru" - najważniejszej dorocznej imprezy, organizowanej przez TKT.

Dekoracja autorstwa Anny Kajdy, przygotowana na uroczystość Podsumowania Akcji „Bliżej Teatru" TKT w Olkuszu, 2004 r.

Także z ramienia tegoż stowarzyszenia promowała wraz z koleżankami twórczość plastyczną poetki olkuskiej – Anny Piątek, włączając się w przygotowanie wystawy jej obrazów i wernisażu w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Olkuszu (2007 r.).
Annę Kajdę znają również bywalcy Osiedlowego Klubu „Przyjaźń", prowadzonego przez Stowarzyszenie „Wszyscy dla Wszystkich", którym kieruje prezes - pani Barbara Orkisz. To właśnie tam odbyła się w 2016 r. oryginalna wystawa malarstwa Anny Kajdy i jej uczniów pod tytułem „Nauczyciel i Uczniowie". W czasie wernisażu interesującą rozmowę z artystką przeprowadziła pani Olga Śladowska. Z tym Stowarzyszeniem Anna Kajda współpracowała także w roku 2014 jako opiekun uczniów angażujących się w konkurs „Dzieło Hansa Hummla w poezji i plastyce".

Równie owocne były kontakty z osobami kreującymi profesjonalnie krajobraz kulturalny naszego miasta i z olkuskimi artystami:
-*Ogromną inspiracją do moich działań był kontakt z dyrektorem Miejskiego Ośrodka Kultury – panią Grażyną Praszelik-Kocjan. To ona zaprosiła mnie w 1998 r. do stworzenia Pracowni Rzeźbiarskiej w MOK-u* – podkreśla Anna Kajda.
W nowej pracowni z powodzeniem pełniła rolę instruktora zajęć rzeźbiarskich dla dzieci i młodzieży z lokalnego środowiska. Najbardziej widowiskowym efektem tej pracy były wspomniane już wcześniej główne nagrody jej podopiecznych w Małopolskim Konkursie na Rzeźbę w Krakowie (2005 r.).
Pani dyrektor Grażyna Praszelik-Kocjan była inicjatorką wielu wystaw, akcji i działań

artystycznych, do których Anna Kajda była zapraszana – raz jako samodzielna artystka, a innym razem jako nauczycielka plastyki wraz z uczniami. We wszystkich uczestniczyła z satysfakcją, ponieważ – jak sama powiedziała – mogła zaprezentować swoje obrazy i rzeźby w gronie wybitnych twórców naszego regionu, a z kolei młodzież pod jej opieką przeżywała w MOK-u radość tworzenia i zdobywała pierwsze doświadczenia artystyczne.

Swój warsztat metodyczny nauczycielki plastyki i wiedzy o kulturze doskonaliła dzięki zrozumieniu i uprzejmości dyrektora BWA – pana Stanisława Stacha. Umożliwił on jej systematyczne odbywanie zajęć z uczniami I Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół Nr 3 w Galerii Sztuki Współczesnej. Ćwiczenia wśród obrazów artystów współczesnych zachęcały młodzież do własnych wypowiedzi plastycznych, inspirowanych przez dzieła tu eksponowane. Uczniowie chętnie brali udział w tych oryginalnych warsztatach, a wiele powstałych prac młodych twórców zasługuje na odrębną wystawę.

Kiedyś zapytałam Anię, kto wywarł największy wpływ na ukształtowanie jej sylwetki pedagogicznej. Kogo nazwałaby autorytetem w świecie pedagogów artystów? Stwierdziła bez wahania, że tą indywidualnością jest pan Stanisław Wywioł – wybitny artysta malarz i profesor IV Liceum Ogólnokształcącego im. K. K. Baczyńskiego w Olkuszu.
W uzasadnieniu podkreśliła, że często służył jej radą i pomocą w zdobywaniu doświadczeń artystyczno-pedagogicznych. To on zaprosił również swoją koleżankę do ważnego zadania , które miało miejsce w ostatnim roku pracy zawodowej Anny Kajdy, mianowicie do wykonania przez młodzież z Polski, Ukrainy i Niemiec instalacji plastycznej – kuli ziemskiej ze znakami kulturowymi różnych krajów. To zadanie, wpisane w projekt unijny, było realizowane pod hasłem „Zjednoczeni w różnorodności" (2013 r.), a, patronat nad nim objęło Starostwo Powiatowe w Olkuszu. Instalacja Ziemi była potem jeszcze długo eksponowana w gmachu Starostwa i budziła wyraźne zainteresowanie wszystkich odwiedzających ten urząd.
-*Stanisław Wywioł to człowiek wielkiej szlachetności i życzliwości dla* wszystkich – konkluduje swoją wypowiedź Anna Kajda.

Długoletnia praca w szkole nie nudziła się Annie Kajdzie. Wykonywała ją chętnie, niekiedy wręcz z entuzjazmem. Odnajdywała się w ciągle reformowanej szkole, ponieważ systematycznie doskonaliła wiedzę i umiejętności. W 2003 r. ukończyła studia podyplomowe z zakresu wiedzy o kulturze na Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Uczestniczyła w wielu kursach i warsztatach, by wciąż podnosić własne kwalifikacje zawodowe. Można powiedzieć, że należała do tych nauczycieli, którzy potrafią sprawiać, że twórcze wyrażanie siebie staje się źródłem radości dla nich samych i dla powierzonych im uczniów.
Anna Kajda w każdym uczniu widziała ogromny potencjał. Jeśli któryś z nich nie był utalentowany humanistycznie czy matematycznie, od razu podejrzewała, że jest uzdolniony w innym kierunku... Może właśnie malarskim?... I odkrywała talenty plastyczne także wśród uczniów ogólnie słabych i tych z poważnymi dysfunkcjami rozwojowymi. Tak się wyrażały m.in. jej wrażliwość, dobroć, współczucie i szacunek do innych. Do wszystkich uczniów podchodziła z atencją, czego naturalnym skutkiem było częste organizowanie wystawek klasowych i szkolnych. Zdarzało się, że szczególnie uzdolnieni uczniowie mieli własne indywidualne prezentacje. Taką wystawę indywidualną miał np. w hallu Zespołu Szkół Nr 3 uczeń z dysfunkcją rozwojową – M. M, realizujący indywidualny tok nauczania. Było to dla niego tak duże przeżycie, że przybył wraz z rodziną, aby uczestniczyć w otwarciu swojej wystawy. Eksponowane prace plastyczne M.M. były pełne ekspresji, znamionowała je prostota przedstawień oraz duże wyczucie koloru. I – jak stwierdziła organizatorka wystawy – mieściły się one w najlepszym nurcie sztuki prymitywnej.
Bywało, że łagodność, którą tak wysoko ceniła i wypracowała w sobie, z uczniowskiej przekory niesfornych jednostek obracała się przeciwko niej.
-*Mam żal do siebie, że nie zawsze potrafiłam zdyscyplinować liczne klasy* – mówi – *ale z drugiej strony* – dodaje usprawiedliwiająco- *na moich przedmiotach nigdy nie było podziału na grupy...*

Jej wytrwałość i hart ducha mobilizowały ją do pracy nauczycielskiej, mimo kłopotów ze zdrowiem. A pracowała naprawdę bardzo dobrze.

III. Artystka

Bo nie zginęło żadne utęsknienie
I żadna boleść nie przewiała marnie
I żaden uśmiech błahy nieskończenie...
C. K. Norwid

Dla Anny Kajdy sztuka była zawsze bardzo ważna. Rysowanie i malowanie sprawiało jej radość od dziecka. Ukończenie szkoły plastycznej, a potem uczelni pedagogicznej o kierunku artystycznym przybliżyło ją do spełniania marzeń. Czuła się dobrze przygotowana, by samodzielnie tworzyć. Kiedyś, wspominając swoich nauczycieli i mistrzów, wymieniła dwa znaczące nazwiska: Witolda Damasiewicza - pedagoga i zarazem artysty plastyka z Liceum Plastycznego w Krakowie – oraz Wojciecha Firka – profesora na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, z którym miała zajęcia jako studentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Obydwaj wywarli duży wpływ na formowanie się jej sylwetki artystycznej:
-*To oni w zasadniczej mierze ukształtowali mój stopień świadomości i charakter wrażliwości w rysunku, malarstwie i rzeźbie* – powiedziała z przekonaniem w czasie jednej z naszych pogawędek.

Jednak nie od razu zaczęła malować. Jak już wspomniano przez kilka lat po ukończeniu studiów skupiła się na życiu rodzinnym i nabywaniu podstawowych doświadczeń w zawodzie nauczyciela. Nie był to wszakże okres zastoju twórczego. W tym czasie powstały dwie jej rzeźby: w 1983 r. popiersie bohaterskiego pułkownika Francesco Nullo – patrona Szkoły Podstawowej Nr 4, oraz ukończone w 1987 r. popiersie sławnego pisarza Jarosława Iwaszkiewicza – patrona Szkoły Podstawowej Nr 2.

Po raz pierwszy przedstawiła swoje obrazy w 1991 r. w Galerii „Gwarek" wśród prezentacji innych twórców olkuskich. Premierowa wystawa indywidualna prac Anny Kajdy, zatytułowana „Kobieta w malarstwie", miała miejsce w Catanii na Sycylii w dniu 8 marca 1993 r.

Anna Kajda na premierowej wystawie indywidualnej w Catanii pt. „Kobieta w malarstwie", 1993 r

Zorganizowanie jej zawdzięcza, (co mocno podkreśla), przyjaciółce z lat szkolnych – Teresie Nawarze, która była wielbicielką jej talentu. Tak się złożyło, że osiedliła się ona we Włoszech, właśnie na Sycylii. I zaproponowała koleżance, by z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet (we Włoszech dotąd obchodzony jest bardzo uroczyście), wystawiła obrazy kobiet. Wspomnienia Ani malują obraz emocjonującej wyprawy małżonków z artystycznym bagażem w czasach, kiedy przekraczanie granic państw europejskich i sama podróż łączyły się nierozerwalnie z przygodą i stresem. Wystawa, zaprezentowana w Konsulacie Generalnym Rzeczpospolitej Polskiej w Catanii, była ważnym wydarzeniem, bardzo dobrze przyjętym w tamtejszym środowisku. Było to wielkie osiągnięcie Anny Kajdy jako artystki, a zarazem powód do radości dla jej rodziny i społeczności naszego miasta. W niedługi czas potem wzięła udział w renomowanej wystawie zagranicznej polskich artystów w Stuttgarcie w Niemczech (1995 r.), zatytułowanej „Ars pro Natura", na którą przygotowała dwa duże płótna. To wydarzenie zaistniało dzięki panu Stanisławowi Wywiołowi, który zmobilizował ją także potem do kilkakrotnego uczestnictwa w Ogólnopolskich Wystawach Twórczości Pedagogów Plastyki w Rzeszowie. Kilka razy dzięki pani prezes Genowefie Bugajskiej mogła zaprezentować też swoje obrazy w Schwalbach.

Anna Kajda i jej obraz „Europa – Pax". Obok twórca aranżacji wystawy „Przyjaźń, Partnerstwo, Europa" w Schwalbach, 2003 r.

Z wdzięcznością wspomina również życzliwość pana Stanisława Jakubasa – artysty i pracownika naukowego Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, który opiniował jej twórczość i udzielał cennych wskazówek.

Wernisaż wystawy „Pasje", Olkusz 2003.
Przemawia pan profesor Stanisław Jakubas – pracownik naukowy Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

-*Tak wiele zawdzięczam Opatrzności, działającej za pośrednictwem dobrych ludzi* – mówi Anna Kajda, podsumowując te ważne wydarzenia w swoim życiu.
Od tamtych dawnych czasów artystka systematycznie tworzy i nieomal co roku eksponuje swoje dzieła na wystawach indywidualnych lub zbiorowych w Polsce i zagranicą (Włochy, Niemcy, Dania, Francja). Od 2002 r. stałym miejscem wystawiania przez nią obrazów jest niezależna Galeria OK.NO., utworzona przez aktywnie działające środowisko plastyczne Olkusza. Anna Kajda należy do współtwórców tego ambitnego przedsięwzięcia.

Wystawa „Rysunku" Artystów Galerii „OK.NO., MOK 2005.
Od prawej: Zofia Rola-Wywioł, Stanisław Jakubas, Jerzy Kantorowicz, Jacek Majcherkiewicz, Anna Płachecka, Mariusz Połeć, Anna Kajda, Stanisław Stach, Grażyna Praszelik-Kocjan

Sztuka Anny Kajdy powstaje pod wpływem natchnienia, które artystka definiuje jako *moment olśnienia i zadziwienia, poruszenia serca lub zmysłów, zachwyt nad światem i człowiekiem.* Jest to twórczość bogata pod względem tematycznym i wpisuje się w różnorodne tendencje artystyczne (realizm, impresjonizm, symbolizm, abstrakcjonizm). Artystka maluje portrety, kwiaty, pejzaże, obrazy metafizyczne i rzeźbi.

Na realistycznych portretach przedstawione są kobiety w odmiennych sytuacjach: piją kawę, siedzą przy kieliszku wina, pozują, palą papierosa... Artystka podkreśla piękno zwykłych gestów, ułożenie rąk, fryzury, znaczenie spojrzeń. Te oblicza mówią – wyrażają smutek, pełne ukrywanej radości oczekiwanie, zamyślenie, akceptację, zadowolenie i pewność siebie. Anna Kajda umiejętnie wydobywa kolorystykę strojów i elementy biżuterii. Gdyby te wszystkie wizerunki zgromadzić w jednym miejscu np. na wystawie, to cała przestrzeń wypełniłaby się żywo odczuwanymi fluidami kobiecości.

„Broszka", czyli portret mamy z córeczką. Wystawa Artystów Olkuskich, BWA, Olkusz 2018 r.

Motywy kwiatowe obecne są w jej sztuce od początku. Tak jakby spotkanie artystki z Pięknem rozpoczęło się od kontemplacji subtelnej urody kwiatu. Maluje je w postaci bukietów, ułożonych ręką ludzką i pokazuje je w naturze: na polach, łąkach, w ogrodach... Namalowała różnokolorowe skupiska tulipanów i delikatne wysepki nenufarów. Różowe floksy w białym, opalizującym dzbanku harmonizują z delikatną zastawą do herbaty. Zachwycają kompozycje pastelowych astrów, różnokolorowych róż, żółte żonkile i delikatne begonie; urzeka wewnętrznym światłem maleńki słodki bukiet.

„Floksy w białym dzbanku", 2013 r.

„Astry”
Wystawa „Floris”,towarzysząca X Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej, Galeria OK.NO., Olkusz 2004 r.

Krajobrazy to inny, ważny temat jej twórczości. W obserwacji natury uczy się artystka kontemplacji i pokory. Stworzone przez nią trawy łąkowe i polne, trawy leśne i górskich hal są łagodne, tajemnicze i bardzo urokliwe... Łąki, wyzłocone i wysrebrzone refleksami słońca, zdają się zapraszać zmęczonego wędrowca do upragnionego wypoczynku. Bogactwo odcieni bieli, zieleni, żółci, szafiru jest tu ogromne. Te impresjonistyczne pejzaże są zapisem subiektywnych wrażeń artystki, która szuka kontaktu z naturą, wierzy w jej dobroczynne moce, kocha przyrodę i świat, w którym przyszło jej żyć. W przedstawieniu tego motywu indywidualna wrażliwość Anny Kajdy zaznacza się bardzo mocno.

„Lato”, Wystawa „Źródła” 2015 r.

Z cyklu „Trawy”. Wystawa Źródła 2015 r.

Z cyklu „Trawy”. Wystawa Źródła 2015 r.

Zagadnienie sensu życia zawarte jest w cyklach symboliczno-abstrakcyjnych o bardzo bogatej, często kontrastowej kolorystyce. Artystka w serii obrazów pt. „W poszukiwaniu światła” z pozycji człowieka głęboko wierzącego podejmuje problem przemijania . Życie to „Szlachetne trwanie”, w którym nie brak cierpienia („Tajemnica cierpienia I”, Tajemnica cierpienia II”), a śmierć jest przejściem przez symboliczne „Bramy”, za którymi widnieje zapraszająco łagodne, jasne światło. Ta interpretacja, mająca uzasadnienie w symbolice biblijnej (obecność motywu Ukrzyżowania) jest głęboko chrześcijańska. Ku Bogu kierują także myśli człowieka jej obrazy z cyklu „Sanktuaria”.

Zmysłowe doświadczenie piękna i potęgi chorału gregoriańskiego w kościele Dominikanów w Krakowie natchnęło artystkę do stworzenia obrazu „Te Deum”, w którym w symboliczny sposób obrazuje wznoszenie się ludzkiej duszy na kosmiczne wyżyny – ku Stwórcy.

„Te Deum”, czyli wznoszenie się duszy ludzkiej ku Bogu. Wystawa zbiorowa „Harmonia Sacra”, towarzysząca XV Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej w Olkuszu, 2009 r.

Z cyklu „Sanktuaria”, 2008 r.. Wnętrze Bazyliki św. Andrzeja w Olkuszu

Natura i ludzie zainspirowały także Annę Kajdę do tworzenia rzeźb. I choć powstanie rzeźby wymaga dużo wysiłku i czasu, to ma ich w swoim dorobku kilkadziesiąt.

Wernisaż wystawy indywidualnej Anny Kajdy „W poszukiwaniu światła”,
Obrazy o tematyce metafizycznej i rzeźby, 2008 r.

Powstawały pod wpływem różnych okoliczności. Niektóre podyktowane były przez potrzebę uhonorowania patronów szkół, inne zrodziły się pod wpływem poruszenia serca i zmysłów jakimś widokiem (cykle „Macierzyństwo”, „Modelki na wybiegu”, „Starsi ludzie”). W ostatnich latach żywiej zainteresowała się sportem. Śledzone na bieżąco rywalizacje olimpijskie i mistrzostwa, wywołały fascynacje sylwetkami sportowców - zwłaszcza układem i ruchem ludzkiego ciała. Dzięki tym zadziwieniom powstały rzeźby: „Panczenista” i „Siłaczka”.

Artystyczna osobowość Anny Kajdy promieniuje na całą rodzinę, bo zarówno jej mąż – Marek, jak i synowie wciąż odkrywają w sobie talenty. Marek, inżynier, od dawna pisze refleksyjne wiersze. Piotr, także inżynier, ma znaczące osiągnięcia w sztuce fotografowania.
O ostatnich dwu wystawach indywidualnych Anny Kajdy można powiedzieć, że były to prezentacje rodzinne. Na wystawie „Jej portret” (2013 r.) między obrazami Anny znalazły się ciekawe fotografie kobiet, wykonane przez Piotra – barwne, wystylizowane portrety i akty. Podobny charakter, choć inną treść, miała wystawa „Źródła” (2015 r.). Obok pejzaży łąkowych mamy-artystki można było zobaczyć tu czarno-biały projekt fotograficzny jej syna, zatytułowany „Matka-Polka”. Wiersze Marka Kajdy, czytane na wernisażu przez samego autora, stanowiły artystyczny komentarz do wyczarowanych przez jego żonę pejzaży traw. Dotykały też w sposób ogólny spraw świata i wartości najważniejszych w osobistym i rodzinnym życiu. Swój udział w tej wystawie mieli także bracia: Tomasz Kajda z żoną i Paweł. Najmłodszy syn Anny Kajdy – Paweł, z zawodu również inżynier, wykonał doskonałe repliki rzeźb swojej mamy dzięki zastosowaniu nowoczesnej technologii – drukarki 3D. Starszy, Tomek, choć spełnia się zawodowo jako inżynier programista, jest dumny z mamy-artystki i wspiera wraz z żoną jej sztukę swoją obecnością na wszystkich wernisażach wystaw indywidualnych.

***

Być człowiekiem to czuć, kładąc swoją cegłę, że bierze się udział w budowaniu świata – powiedział Antoine de Saint-Exupéry.

Anna Kajda starała się zawsze być prawdziwym człowiekiem – twórczym i dobrym. Wciąż tworzy, a w przeszłości aktywnie uczestniczyła w formowaniu uczniów na mądrych ludzi. Swoją rolę nauczyciela wypełniała całym sercem, dlatego mile zapisała się w pamięci młodzieży oraz koleżanek i kolegów. Jej wizerunek zawodowy określają nagrody honorowe: Medal Komisji Edukacji Narodowej (2014 r.) oraz Nagroda Burmistrza Miasta i Gminy Olkusz „Cordis Nobilis" (2015 r.), przyznana za działalność na rzecz dzieci i młodzieży, wykraczającą poza zwykłe obowiązki.

W 2004 roku otrzymała Olkuską Nagrodę Artystyczną w kategorii „Animator" za działalność na rzecz rozwoju kultury w Olkuszu. Czyniła to, propagując sztukę w środowisku dzieci, młodzieży i dorosłych. Trzeba jednak pamiętać, że jest przede wszystkim twórcą – autorką wielu oryginalnych dzieł. Namalowała dużo obrazów, powstały rzeźby i wciąż powstają nowe. Jej prace artystyczne zyskały uznanie koneserów sztuki. Znajdują się w zbiorach prywatnych w kraju i zagranicą. Sztuka artystki z Olkusza daje powód do dumy oraz przyczynia się do propagowania naszego miasta w kraju i poza granicami. Myślę, że do twórczości artystycznej Anny Kajdy można odnieść mądre słowa Kazimierza Dąbrowskiego:

-*Sztuka jest drogą do rozumienia siebie i innych, do zastanowienia się nad sobą i innymi. Jest bodźcem do rozwoju poprzez poznanie i poruszenie psychicznego środowiska wewnętrznego i naszych autentycznych stosunków z otoczeniem. Sztuka jest jakby przeżyciową epopeją i liryzmem naszego psychicznego rozwoju*.

Grażyna Wącław

NOTA BIOGRAFICZNA

ANNA KAJDA – współczesna artystka olkuska i pedagog.
Urodziła się 14 stycznia 1958 r. w Olkuszu w rodzinie Józefa (rzemieślnika) i Marii (położnej). Po ukończeniu Szkoły Podstawowej Nr 3 w Olkuszu, uczęszczała w latach 1973 – 1978 do Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Józefa Kluzy w Krakowie. W okresie 1978 – 1982 odbywała studia o kierunku wychowanie plastyczne na Wydziale Rzeźby w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, gdzie uzyskała tytuł magistra. W latach 1982 – 2014 prowadziła działalność pedagogiczną jako nauczyciel plastyki, reklamy i wiedzy o kulturze w I Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu oraz w Zespole Szkół Nr 3 im. Antoniego Kocjana w Olkuszu. W 2003 r. ukończyła studia podyplomowe w zakresie wiedzy o kulturze na Akademii Pedagogicznej w Krakowie.

Żywo zaangażowana w działalność społeczno-kulturalną w środowisku. Jednocześnie cały czas zajmuje się malarstwem sztalugowym i rzeźbą. Współtwórczyni i członek grupy artystycznej OK.NO., utworzonej w 2002 r. Brała udział w wielu wystawach zbiorowych w kraju i poza granicami (Włochy, Niemcy, Dania, Francja), ma również w swoim dorobku wystawy indywidualne. Dzieła w zbiorach prywatnych w Polsce i zagranicą.
Laureatka Olkuskiej Nagrody Artystycznej w kategorii „Animator" (2004). Za działalność społeczną i oświatową uhonorowana Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2014) oraz Nagrodą Burmistrza Miasta i Gminy Olkusz „Cordis Nobilis" (2015).

W bogatym treściowo i formalnie malarstwie Anny Kajdy (portrety, kwiaty, pejzaże, sacrum) manifestują się różnorodne tendencje artystyczne (realizm, impresjonizm, symbolizm, abstrakcjonizm), przefiltrowane przez indywidualną wrażliwość artystki.
Autorka kilkudziesięciu rzeźb (popiersia patronów szkół, cykle: „Macierzyństwo", „Modelki na wybiegu", „Starsi ludzie", „Sportowcy").

WYSTAWY INDYWIDUALNE:

- **1993** – „Kobieta w malarstwie", Catania (Włochy)
- **1995 –** Wystawa Twórczości, Galeria „Baszta" (Olkusz), Wystawa Twórczości, Galeria Uzdrowiskowa (Iwonicz Zdrój)
- **2003** – „Pasje". Malarstwo-Rzeźba, MOK (Olkusz)
- **2008** – „W poszukiwaniu światła". Malarstwo-Rzeźba, Centrum Sztuki (Olkusz)
- **2013** – „Jej portret". Anna Kajda: Malarstwo, Piotr Kajda: Fotografia, Centrum Sztuki (Olkusz)
- **2015** – „Źródła". Wystawa Rodzinna, Centrum Sztuki (Olkusz)

WYSTAWY ZBIOROWE:

- **1991** – Prezentacje Twórców Olkuskich, Galeria „Gwarek" (Olkusz)
- **1995** – Wystawa „Ars pro Natura" Stuttgart (Niemcy), XI Ogólnopolska Wystawa Twórczości Pedagogów Plastyki (Rzeszów)
- **1996** – XII Ogólnopolska Wystawa Twórczości Pedagogów Plastyki (Rzeszów)
- **1997** – XIII Ogólnopolska Wystawa Twórczości Pedagogów Plastyki (Rzeszów)
- **1998** – Wystawa „Mostra Collettiva d'Arte Polacca", Catania (Włochy)
- **1999** – Wystawa Artystów Olkuskich, Wojewódzkie Centrum Kultury (Katowice), Wystawa Artystów Olkuskich, Śródmiejski Ośrodek Kultury (Kraków), Wystawa Artystów Olkuskich, Schwalbach (Niemcy), Wystawa Artystów Olkuskich, Bjerringbro (Dania), Wystawa Artystów Olkuskich, Dworek Machnickich (Olkusz)
- **2000** – Wystawa „Artyści z Olkusza" Schwalbach (Niemcy)
- **2002** – Prezentacje Artystów Olkuskich w BWA (Olkusz)

- **2003** – XIX Ogólnopolska Wystawa Twórczości Pedagogów Plastyki (Rzeszów), Wystawy: „Olkusz w malarstwie”, „Słowo i obraz”, „Muzyka i obraz”, Galeria OK.NO. (Olkusz), „Przyjaźń, Partnerstwo ‚Europa”, Schwalbach (Niemcy)
- **2004 –** Wystawa „Floris”, towarzysząca X Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej, Galeria OK.NO. (Olkusz)
- **2005** – Wystawa Rysunku, Galeria OK.NO. (Olkusz), Wystawa Poplenerowa (Olkusz - Klucze - Ogrodzieniec), „Portret”, Galeria OK.NO. (Olkusz), Wystawa „Olkusz - Miasto i Powiat”, Wojewódzka Biblioteka Publiczna (Kraków), Wystawa Międzynarodowa: „Galeria OK.NO. i Przyjaciele”, Centrum Kultury (Olkusz)
- **2006** – „Oblicza Krzyża” - Akcja Plastyczna Galerii OK.NO. (Olkusz), Wystawa Artystów Galerii OK.NO. towarzysząca XII Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej (Olkusz), „Gość Galerii OK.NO.: Witkacy i Artyści Galerii OK.NO.” (Olkusz), „Co artyście w duszy gra”, Galeria OK.NO. (Olkusz)
- **2007** – „Gość Galerii OK.NO: Stanisław Wyspiański i Artyści Galerii OK.NO.”, Wystawa „Ślady” towarzysząca XIII Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej, Galeria OK.NO. (Olkusz)
- **2008** – Wystawa towarzysząca XIV Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej, Galeria OK.NO, (Olkusz)
- **2009** – Wystawa „Harmonia Sacra” towarzysząca XV Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej, Galeria OK.NO. (Olkusz), Wystawa Artystów Polskich „Spojrzenie Europy”, Pontenure (Włochy)
- **2010** – Wystawa „Harmonia Sacra” towarzysząca XVI Międzynarodowym Dniom Muzyki Organowej i Kameralnej, Galeria OK.NO. (Olkusz), Wystawa artystów włoskich i polskich: „Abbracciando la Natura” – „Obejmując Naturę”, Mediolan (Włochy), Międzynarodowa Wystawa Sztuki, Bruay la Buissiere (Francja)
- **2012** – Wystawa „Wołkowski inspiruje”, Galeria OK.NO. (Olkusz)
- **2014** – Wystawa Jubileuszowa Instruktorów Plastyki Domu Kultury w Olkuszu, Centrum Kultury MOK, (Olkusz)
- **2008 – 2018** – Coroczny udział w Wystawach Artystów Olkuskich w BWA (Olkusz)